

N:o 104.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående
ny pensionsstat för daglönare vid marinen; gifven
Stockholms slott den 11 mars 1910.*

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen

att antaga följande förändrade grunder för pensionering af de vid marinen anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare att från och med år 1911 tillämpas, nämligen:

1.

För rätt att komma i åtnjutande af pension erfordras ej mindre att hafva tjänat staten under minst 25 år än äfven att antingen hafva uppnått 65 lefnadsår eller efter uppnådda 60 lefnadsår befinnas vara på grund af försvagadt hälsotillstånd eller nedsatta krafter mindre tjänlig till arbete vid marinen eller ock efter uppnådd lefnadsålder af 55 år befinnas af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete därstädes.

2.

Pensionsbeloppet bestämmes efter tjänstetidens längd och utgör vid en tjänstetid af 25 år för förman och sjukvaktare 400 kronor samt för annan daglönare 300 kronor; för hvarje fullt tjänstår därutöfver höjes pensionsbeloppet med 15 kronor för förman och sjukvaktare och 10 kronor för annan daglönare; dock skall högsta pensionsbeloppet utgöra för förman och sjukvaktare 625 kronor samt för annan daglönare 450 kronor.

3.

För erhållande af pension såsom förman erfordras att hafva innehaft befattning som förman i minst två år.

4.

Hvad i föregående punkter är stadgadt skall äga tillämpning å alla ifrågavarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som framdeles erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handtverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1910 förklarar sig önska kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor, som fortfarande skola å dem tillämpas, äfvensom för de nu vid militärdepåerna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få hädanefter som hittills räknas till delägare i flottans pensionskassa.

Redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem för närvarande tillkommer.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

* **GUSTAF ADOLF.**

C. A. Ehrensverd.

*Utdrag af protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 11 mars 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 von SYDOW.

Departementschefen, statsrådet grefve Ehrensvärd anförde därefter i underdånighet:

Sedan 1904 års riksdag i anledning af en utaf Kungl. Maj:t aflåten proposition antagit förändrade grunder för pensionering af de vid flottans militärdepåer och varfsstater anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare, har Kungl. Maj:t, med godkännande af samma grunder, genom nådig kungörelse den 2 december 1904 angående pensionering af nämnda personal förordnat, att denna med afseende å åtnjutande af pension fördelas i tre klasser samt att i *1:a klassen* upptages den, som tjänat i fyrtio år, i *2:a klassen* den, som tjänat i trettio år och därjämte antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter upp-

nådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depåer eller varf, och i 3:e klassen den, som efter tjugufem års tjänst antingen uppnått sextio års ålder eller också, efter uppnådda femtiofem lefnadsår, befinnes af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete vid flottans depåer eller varf, äfvensom att pensionerna skulle utgå i de tre klasserna sålunda, att

1:o) förmän och sjukvaktare erhålla i

1:a klassen	kronor 500:—
2:a »	» 400:—
3:e »	» 300:—

2:o) annan daglönare erhåller i

1:a klassen	kronor 300:—
2:a »	» 250:—
3:e »	» 200:—

I berörda kungörelse föreskrifves vidare ej mindre, att nämnda stadganden skola äga tillämpning å alla ifrågavarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som efter ingången af år 1905 erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handtverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1904 förklarar sig önska kvarstå vid sina dittills gällande pensionsvillkor och för hvilka dåvarande bestämmelser skola fortfarande tillämpas, äfvensom för de vid militärdepåerna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få räknas till delägare i flottans pensionskassa, än äfven att redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem förut tillkom.

1904 års riksdags berörda beslut afvek i flera punkter från Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Riksdagen uteslöt sålunda i propositionen ingående bestämmelser, som afsågo att bereda pension dels åt daglönare, hvilken tjänstgjort i krig mot rikets fiende, och dels åt daglönare, hvilken genom olycksfall i tjänsten blifvit till arbete helt eller delvis oförmögen. Kungl. Maj:ts proposition fördelade pensionstagarna i fyra klasser sålunda, att i första klassen upptogos de, som drabbats af fullständig invaliditet, till andra och tredje klasserna räknades, förutom andra, de pensionstagare, som enligt Riksdagens beslut blefvo att hän-

föra till respektive första och andra klassen, samt för rätt till pension i fjärde klassen uppställdes samma fordringar som för pension i tredje klassen enligt Riksdagens beslut, med undantag af att tjänsteåldern af Kungl. Maj:t föreslagits till tjugu år i stället för af Riksdagen bestämda tjugufem år. Enligt propositionen skulle slutligen pensionerna utgå till förman och sjukvaktare med 750 kronor i 1:a klassen, 600 kronor i 2:a klassen, 450 kronor i 3:e klassen och 300 kronor i 4:e klassen samt till annan daglönare med 500 kronor i 1:a klassen, 400 kronor i 2:a klassen, 300 kronor i 3:e klassen och 200 kronor i 4:e klassen.

I fråga om den s. k. daglönarstaten och den ställning, därtill hörande personal intager, inhämtas af det för marinen gällande reglemente, att samma stat består af handtverksförmän, sjukvaktare, gesäller och andra arbetare med daglön vid hvardera af flottans stationer till det antal ändamålet kräfvär. Handtverksförmän, sjukvaktare och gesäll äro i afseende å värdighet likställda med underofficerskorpral samt annan daglönare likställd med andra eller tredje klassens sjöman. Den daglönarstaten tillhörande personal antages med daglön antingen för hvarje dag eller för hvarje arbetsdag under antagningstiden — daglönare vid sjukhusinrättning af förste läkaren samt vid öfriga inrättningar och verkstäder af vederbörande förvaltningsdirektion eller varfsdepartementschef — genom kontrakt på viss uppsägningstid, högst sex månader. Daglönare kan beviljas tjänstledighet under högst tre månader, och utgår under sjukdomsfall i allmänhet half daglön. Därjämte är stadgadt, att en hvar vid daglönarstaten må göra ansökan om afsked hos den myndighet, af hvilken han blifvit antagen, samt att den, som är anställd vid flottan genom kontrakt på viss uppsägningstid, kan af den myndighet, som utfärdat kontraktet, uppsägas, när tjänsten sådant fordrar, äfvensom att daglönare, som fyllt 65 år, skall, därest han enligt bestämmelserna i förenämnda nådiga kungörelse den 2 december 1904 är berättigad till pension, uppsägas från sin anställning vid flottan och anmälas till pensions erhållande.

Uti en den 8 oktober 1908 dagtecknad, underdånig ansökning hafva de vid flottans stationer anställda daglönare, med förmlan att de af Riksdagen år 1904 ifrågavarande personal beviljade pensioner befunnits otillräckliga för en nödtorftig bärgning, hemställt, att Kungl. Maj:t ville hos Riksdagen föreslå en ökning af dessa pensioner till en närmare öfverenstämmelse med hvad Kungl. Maj:t i proposition till nämnda års riksdag föreslagit, dock att däri begärda fyra pensionsklasser finge afse respektive 40, 35, 30 och 25 tjänstår samt att minimipensionen för

daglönare måtte höjas till 300 kronor, allt med proportionsvis förhöjd pension för förmän.

Till närmare utveckling af berörda hemställan hafva sökandena anført, att de ansett sig särskildt böra framhålla inrättandet af den föreslagna klassen för pensionstagare med 35 tjänstår såsom synnerligen behjärtansvärdt. Då nämligen ett stort antal pensionstagare hunnit upp till 36, 38 eller till och med 39^{1/2} tjänstår, kändes det tungt för dessa att i fråga om pensionsförmåner jämnställas med dem, som nått och jämnt uppnått 30 tjänstår. Då Riksdagen rubbade grunderna för Kungl. Maj:ts förslag år 1904 om 10-årsklasser genom att höja minimitjänstetiden från 20 till 25 år, syntes konsekvensen hafva fordrat en fullt genomförd följd af 5-års klasser, synnerligast som Kungl. Maj:ts förslag om fyra pensionsklasser då utan olägenhet för dem, det i första hand gällde, kunnat fullt genomföras.

Hemställan om en minimipension å 300 kronor stöddes på de erfarenheter, sökandena hittills haft därom att flera daglönare, som nödgats afgå med 200 å 250 kronors pension, måst anlita fattigvården för sin försörjning. För många af pensionstagarna, som på grund af uppnådd 65 års ålder måst afgå med så ringa pension som 200 å 250 kronor, vore de af Riksdagen år 1904 beviljade pensioner till skada i stället för gagn. Dessförinnan hade nämligen daglönarna fått tjänstgöra nästan huru länge som helst. Det nuvarande tvånget för dem att afgå vid uppnådda 65 år utan annan hjälp än denna lilla pension bragte många af dem att söka sig in på fattigvården till full försörjning, i hvilket fall pensionen endast blefve en lindring för kommunens skattdragare. Kungl. Maj:ts förslag till 1904 års riksdag innehöll visserligen äfven förslag om en minimipension af 200 kronor, men förutsattes för rätt därtill en tjänstetid af blott 20 års längd. Då Riksdagen höjde minimitjänstetiden till 25 år, syntes den äfven bort höja minimipensionen.

Öfver ifrågavarande ansökning hafva infordrade underdåniga utlåtanden afgifvits af marinförvaltningen, som dessförinnan hört vederbörande myndigheter vid flottans stationer, samt af statskontoret och direktionen öfver flottans pensionskassa.

Stationsbefälhafvaren vid flottans station i Karlskrona samt varfschefen därstädes hafva öfverlämnat och såsom eget utlåtande åberopat ett af departementscheferna vid varfvet afgifvet gemensamt yttrande. I detta tillstyrkes ökning af ifrågavarande pensionsbelopp såsom af behovet synnerligen påkallad och vitsordas riktigheten af det uppgifna förhållandet, att de nuvarande pensionsbeloppens ringhet föranledt, att pensionstagare på grund af rådande höga lefnadskostnader icke förmått

att nödtorftigt försörja sig, utan måst intagas i allmänna fattigvårdens försörjningsinrättning eller därifrån njuta understöd. Sålunda funnes år 1909 å Karlskrona fattigvård tre pensionerade daglönare, som intagits till full försörjning, och tolf pensionerade daglönare, som åtnjöte understöd med belopp från 4 kronor till 10 kronor i månaden. Sökandenas framställning om inrättande af fyra pensionsklasser med 5 års ökad tjänstetid mellan hvar och en af dem syntes befogad och tillstyrktes såsom billig och rättvis. Ålder vid antagning till daglönare vore i regel mellan 18 och 35 år, men de yrkeskunniga daglönarna vore ofta 22 till 30 år gamla, då de antoges vid varfvvet. Då den nuvarande högsta pensionsåldern, 65 år, af flera skäl borde bibehållas, komme säkerligen endast få daglönare att uppnå 40 tjänstår, men efter all sannolikhet mängden af de yrkeskunniga att hinna till 35 tjänstår. Den föreslagna pensionsklassen, upptagande dem, som tjänat i 35 år och uppnått 65 lefnadsår, vore därför uppenbarligen af största betydelse. Såsom lämpliga pensionsbelopp föresloges till:

	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.
Förman och sjukvaktare.....	kr. 700:—	600:—	500:—	400:—
Annan daglönare	» 450:—	400:—	350:—	300:—

Stationsbefälhafvaren vid flottans station i Stockholm har uttalat, att det icke syntes kunna bestridas, att de af 1904 års riksdag beviljade pensionsbeloppen för flottans daglönare blifvit så knappt tillmätta, att de icke vore tillräckliga äfven för de enklaste lefnadsbehof. Följden häraf hade äfven blifvit, att kommunernas fattigvård i förekommande fall måst bidra till dessa pensionärers underhåll. Då det emellertid icke vore klokt eller staten värdigt att på detta sätt afskeda i dess tjänst anställda personer utan att någorlunda trygga dessas ålderdom, ansåg stationsbefälhafvaren, att man så vidt möjligt borde tillmötesgå ifrågavarande framställning.

Under anslutning till den föreslagna indelningen af pensionstagarna i fyra klasser har stationsbefälhafvaren hemställt, att pension måtte bestämmas sålunda till:

	1:a kl.	2:a kl.	3:e kl.	4:e kl.
Förman och sjukvaktare.....	kr. 650:—	600:—	500:—	400:—
Annan daglönare	» 450:—	400:—	350:—	300:—

I underdånigt utlåtande den 30 mars 1909 har *marinförvaltningen* till en början framhållit, att det icke syntes tillkomma ämbetsverket i dess egenskap af marinens tekniska och ekonomiska öfverstyrelse att i detalj yttra sig angående förevarande hemställan eller för egen del afgifva positivt förslag till frågans lösning.

Beträffande däremot frågan, huruvida från marinens synpunkt ett verkligt behof förefunnes af förbättrade pensionsvillkor för daglönare, erinrade *marinförvaltningen* därom, att ämbetsverket tidigare i skrifvelse till departementschefen den 16 juni 1905 samt i underdåniga utlåtanden den 6 mars 1906 och den 22 juni 1908 med anledning af remisser å ansökningar af daglönare i enahanda syfte redan framhållit, att genom 1904 års riksdags beslut en sådan nedsättning skett uti de af Kungl. Maj:t för daglönarna föreslagna pensionsbeloppen, hvilka då ansetts vara efter behovet tillmätta, att de nya pensionerna redan från begynnelsen varit otillräckliga för tryggande af daglönarens existens, då han blefve till följd af sjuklighet eller ålder förpliktad att lämna kronans tjänst. Efter den under de sista åren inträffade afsevärda stegringen i lefnadskostnaderna hade det blifvit än ytterligare påtagligt, att nu gällande pensionsstat icke tillförsäkrade vederbörande pensionstagare ens den torftigaste ålderdomsförsörjning. Stationsmyndigheternas yttranden hade ock bekräftat riktigheten af sökandenas påstående, att ett ej ringa antal pensionerade daglönare för närvarande helt eller delvis låge den allmänna fattigvården till last. Då förmånen af pension öfverhufvud blifvit tillförsäkrad en viss kategori af statstjänare, hvilka fullgjorde ett arbete, som vore stadigvarande och för staten nödvändigt, syntes ock statens värdighet och välförstådda intresse kräfva, att åt denna förmån gäfves den omfattning, som vore erforderlig, för att därmed afsedt ändamål skulle kunna åtminstone i någon mån uppnås. Härvid finge ej heller förbises, att goda pensionsvillkor utgjorde ett verksamt medel till underlättande af rekryteringen af arbetarestammen vid flottans depåer och verkstäder samt framför allt till kvarhållande i marinens tjänst af redan anställda dugliga arbetare, hvarigenom yrkesskickligheten inom daglönarkåren kraftigt befrämjades.

Under åberopande af hvad sålunda anförts hemställde *marinförvaltningen* om åtgärders vidtagande för beredande af förmånligare pensionsvillkor åt ifrågavarande personal.

Statskontoret har i utlåtande den 25 november 1909 anført, att de nuvarande pensionsbeloppen för daglönare måste utan tvekan anses för knappt tillmätta. Det minsta pensionsbelopp, som vid uppnådda 55 lef-

nads- och 25 tjänstår skäligen borde ifrågakomma, syntes vara 300 kronor. Härför hade de i ärendet förut hörda myndigheter anfört goda skäl; och hade statskontoret i detta afseende icke annat att tillägga, än att det sålunda angifna beloppet motsvarade hvad Riksdagen under senare åren vid flera tillfällen i pension beviljat arbetare, som under en tid af omkring 25 år varit anställda vid statens fästnings- eller järnvägsbyggnader och uppnått hög ålder eller af annan anledning blifvit oförmögna att förvärfva sitt uppehälle. Statskontoret ville exempelvis erinra, hurusom 1906 års riksdag i anledning af Kungl. Maj:ts förslag om beredande af pensioner åt åtskilliga förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader beviljat pensioner å 300 kronor åt dem bland de föreslagna, hvilka uppnått minst 55 lefnadsår och räknade minst 24 tjänstår, hvaremot åt öfriga, som icke uppfyllde berörda villkor, endast anvisades gratifikationer för en gång.

Om lägsta pensionsbeloppet bestämdes till 300 kronor och afsåges tillkomma åldrig daglönare vid uppnådda 25 tjänstår, syntes lägsta pensionsbeloppet för förmän och sjukvaktare under enahanda omständigheter böra utgöra 400 kronor. I båda fallen syntes ett större antal tjänstår fortfarande böra medföra förhöjning af pensionsbeloppen. Det hade särskildt klagats öfver den tvära öfvergången mellan 1:a och 2:a pensionsklassen, hvilken gjorde, att en tjänstetid af ända inemot tio år komme att sakna inverkan på pensionsbeloppets storlek. Denna klagan syntes fullt befogad. Till afhjälpan af den sålunda anmärkta olägenheten hade föreslagits upprättande af en ny klass, afsedd för dem, som uppnått 35, men icke 40 tjänstår. Emellertid ville det synas statskontoret, som om, äfven med den sålunda föreslagna förändringen, pensioneringen fortfarande komme att lida af en ojämnhet, som utan svårighet skulle kunna undvikas. Statskontoret ville för sin del förorda, att klassindelningen borttoges och ifrågavarande pensionering ordnades så, att pensionerna från ofvan angifna minimibelopp ökades för hvarje fullt tjänstår utöfver 25 med visst belopp, förslagsvis 15 kronor för förmän och sjukvaktare samt 10 kronor för annan daglönare, intill dess visst maximibelopp uppnåtts vid en tjänstetid af 40 år, d. v. s. — med beräkning af nyss föreslagna årsförhöjning — en maximipension för förmän och sjukvaktare af 625 kronor och för annan daglönare af 450 kronor.

Beträffande villkoren i öfrigt syntes det statskontoret riktigast från principiell synpunkt och äfven eljest lämpligt, att pensionsåldern i regel sammanfölla med tidpunkten för tvungen afgang, 65 lefnadsår, men under vissa villkor borde tillfälle beredas för tidigare afgang med pension, nämligen dels vid 60 lefnadsår under förutsättning af försvagadt

hälsotillstånd eller nedsatt arbetsförmåga, dels ock redan vid 55 års ålder, om vederbörande till följd af sjuklighet blifvit för framtiden till arbete oförmögen.

De sålunda föreslagna ändrade bestämmelserna för pensioneringen af ifrågavarande personal torde böra gälla för alla, som efter ingången af år 1911 erhöle afsked, samt tillämpningen i öfrigt begränsas på sätt som skett med afseende å 1904 års stadganden i ämnet.

Att de nya bestämmelserna skulle, om de komme att tillämpas, medföra ökade kostnader för statsverket, vore gifvet. I hvilken grad detta blefve fallet, vore statskontoret, i saknad af nödiga upplysningar, icke i stånd att fullständigt utreda. Då emellertid kostnadsökningen under de närmaste åren säkerligen icke blefve afsevärd samt det för ifrågavarande personals pensionering anvisade anslag, som under senare åren ungefär motsvarat behovet, vore af förslagsanslags natur, syntes någon tids erfarenhet om verkningarna af de nya bestämmelserna kunna afvaktas, innan förhöjning af anslaget påkallades.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställde statskontoret, att Kunigl. Maj:t ville i nådig proposition föreslå Riksdagen att antaga följande förändrade grunder för pensionering af de vid flottans militärdepåer och varfsstater anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare att från och med år 1911 tillämpas, nämligen:

1.

För rätt att komma i åtnjutande af pension erfordras ej mindre att hafva tjänat staten under minst 25 år än äfven att antingen hafva uppnått 65 lefnadsår eller efter uppnådda 60 lefnadsår befinnas vara på grund af försvagadt hälsotillstånd eller nedsatta krafter mindre tjänlig till arbete vid flottans depåer och varf eller ock efter uppnådd lefnadsålder af 55 år befinnas af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete därstädes.

2.

Pensionsbeloppet bestämmes efter tjänstetidens längd och utgör vid en tjänstetid af 25 år för förman och sjukvaktare 400 kronor samt för annan daglönare 300 kronor; för hvarje fullt tjänstår därutöfver höjes pensionsbeloppet med 15 kronor för förman och sjukvaktare och 10 kronor för annan daglönare; dock skall högsta pensionsbeloppet utgöra för förman och sjukvaktare 625 kronor samt för annan daglönare 450 kronor.

3.

Hvad i föregående punkter är stadgadt skall äga tillämpning å alla ifrågakvarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som framdeles erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1910 förklarar sig önska kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor, som fortfarande skola å dem tillämpas, äfvensom för de nu vid militärdepåerna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få hädanefter som hittills räknas till delägare i flottans pensionskassa.

Redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem för närvarande tillkommer.

Direktionen öfver flottans pensionskassa har enligt utlåtande den 24 januari 1910 i hufvudsak biträdt statskontorets förslag samt allenast i ämnet gjort följande erinringar.

Förslaget innebure i så måtto afvikelse från nuvarande bestämmelser uti Kungl. kungörelsen den 2 december 1904, att det hittills för pensions erhållande uppställda villkoret om vitsord att i tjänsten hafva sig redligt och väl skickat ej intagits. Att detta villkor borttoges, funne direktionen vara riktigt. Bestämmelser saknades nämligen alldeles om de grunder, efter hvilka vitsord för tjänstgöring skulle gifvas, och följaktligen vore icke uteslutet, att vitsordet kunde blifva beroende på personligt godtycke hos den, som hade att i hvarje särskildt fall afgifva dylikt intyg. Härtill komme, att den, som så länge tillåtits kvarstå i tjänst, att hans tjänstetid berättigade till pension, i och för sig måste anses under tjänstetiden hafva skickat sig så, att han, oberoende af möjligen erhållna bestraffningar och därpå grundadt mindre godt vitsord om tjänstgöringen, borde anses berättigad till pension.

Enligt nu gällande stadganden kunde daglönare redan vid fyllda 60 års ålder pensioneras ensamt på grund af tjänstetid, under det att statskontorets förslag tillerkände daglönare rätt till pension på denna grund först vid 65 års ålder, hvaremot han erhöle pension vid 60 lefnadsår, endast om han på grund af försvagadt hälsotillstånd eller nedtagna krafter befundes vara mindre tjänlig till arbete vid flottans depåer och varf. Om ändring i förslaget i denna del ansåg direktionen sig icke böra hemställa, men hade dock velat framhålla denna olikhet mellan nu gällande stadganden och förslaget.

Beträffande den föreslagna pensionen till förmän ville direktionen hemställa om sådan ändring i stadgandena därom, att såsom villkor för

pensionering såsom förman sattes att hafva innehaft befattningen i minst två år. I motsatt fall torde kunna inträffa, att en daglönare omedelbart före afskedandet endast för att tillförsäkras den större pensionen uppflyttades till förman.

I stället för uttrycket »flottans depåer och varf», som förekomme i statskontorets förslag, användes numera benämningen »flottans stationer», men då äfven daglönare, som eventuellt anställdes vid kustartilleriet, borde vara lika väl som de vid flottan berättigade till pension, syntes, enligt direktionens mening, ifrågavarande grunder böra gälla för pensionering af de »vid marinen» anställda förmän m. fl.

I statskontorets förslag framhölles icke, huruvida förevarande bestämmelser skulle gälla pensionering af såväl manliga som kvinnliga eller blott af manliga daglönare, men borde detta, enligt hvad erfarenheten i fråga om tydningen af kungörelsen den 2 december 1904 gifvit vid handen, tydligt utmärkas. I detta afseende erinrades, hurusom direktionen tidigare i ett den 28 april 1908 afgifvet underdånigt utlåtande öfver en kvinnlig daglönares ansökning om pensionsrätt anfört, att det icke kunde vara med rättvisa och billighet förenligt, att, då staten antog såväl manliga som kvinnliga daglönare under alldeles likartade förhållanden, staten skulle genom pension draga försorg om den manliga daglönares, men däremot lämna den kvinnliga daglönares utan sådant understöd, och att direktionen därför ansåge, att äfven kvinnlig daglönare borde erhålla rätt att efter viss tjänstetid och vissa lefnadsår erhålla pension.

Under återopande af dessa uttalanden har direktionen föreslagit, att förevarande bestämmelser skola gälla pensionering af de vid marinen anställda, manliga såväl som kvinnliga, förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare.

Slutligen har direktionen till någon ledning för beräkning af den ökade kostnaden för pensionering enligt statskontorets förslag, jämförd med kostnaden enligt nu gällande bestämmelser, låtit upprätta och med sitt utlåtande öfverlämnat en uträkning, utvisande, att summan af de vid 1909 års slut utgående årliga pensioner till förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare, hvilka pensionerats enligt föreskrifterna i kungörelsen den 2 december 1904, utgjorde 42,650 kronor samt att samma pensioner, beräknade enligt statskontorets förslag, skulle hafva uppgått till 61,390 kronor, hvadan ökningen således skulle belöpt sig till 18,740 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

Den förebragta utredningen synes mig otvetydigt ådagalägga, att de för ifrågavarande personal nu bestämda pensionsbelopp äro för knappt tillräckliga, samt att den nuvarande klassindelningen af pensionstagarna

icke är ägnad att uppfylla berättigade fordringar å väl afvägda pensionsförhöjningar i förhållande till längre tjänstetid. En omreglering af dessa pensionsförhållanden synes mig därför framstå såsom en nödvändighet, och anser jag, att för vidtagande däraf det af statskontoret framlagda förslag i allt väsentligt bör följas. Beloppet af den däri upptagna minimipension för förman och sjukvaktare, 400 kronor, har förordats äfven af öfriga myndigheter, och minimipensionen för annan daglönare, 300 kronor, öfverensstämmer med den af sökandena själfva gjorda hemställan. Att, såsom statskontoret föreslagit, låta hvarje nytt tjänstår, som förflyter efter uppnåendet af lägsta tjänsteåldern för pensionsrätt och intill dess en tjänstetid af 40 år hunnits, medföra en ökning af eventuellt pensionsbelopp synes mig på bästa möjliga sätt tillgodose den längre tjänstetidens rätt till inflytande å pensioneringen. De af statskontoret föreslagna beloppen för dylik pensionsökning förefalla mig väl afpassade. Då enligt min uppfattning skyldigheten för pensionsberättigad daglönare att afgå vid uppnådda 65 lefnadsår bör kvarstå, finner jag äfven synnerligen välbetänkt att låta, såsom statskontoret föreslagit, rätten för den arbetsduglige daglönaren att vinna full pension inträda först vid samma lefnadsålder, men att afgang med pension kan tidigare medgifvas för den, som på grund af sitt hälsotillstånd är mindre tjänlig eller rent af oförmögen till arbete.

Hvad direktionen öfver flottans pensionskassa hemställt därom, att som villkor för pensionering såsom förman måtte stadgas att hafva innehaft sådan befattning i minst två år, anser jag mig böra biträda, likasom jag i öfverensstämmelse med den af direktionen uttalade åsikt finner förevarande pensioneringsgrunder böra gälla »vid marinen» anställda daglönare.

Med afseende å direktionens påpekande, att i statskontorets förslag bland villkoren för pensions erhållande ej upptages fordran om vitsord att i tjänsten hafva sig redligt och väl skickat, anhåller jag få erinra, att det nu gällande stadgandet i detta afseende tillkommit, utan att det förut upptagits i de af Riksdagen godkända grunderna för ifrågavarande pensionering, hvadan anledning icke kan anses hafva förelegat för statskontoret att inlåta sig å frågan om detta villkors bibehållande eller borttagande. Lika med direktionen finner jag detta villkor böra upphöra att gälla, i hvilket afseende jag i sinom tid torde få göra underdånig framställning.

Vidkommande därefter direktionens förslag, att ifrågavarande bestämmelser måtte vinna tillämpning jämväl å kvinnliga daglönare, anser jag väl, att rätt till pension bör beredas äfven kvinnliga daglönare. Men det synes mig långt ifrån tydligt, att enahanda bestämmelser i

fråga om tjänstår, lefnadsålder m. m. böra i pensionshänseende gälla för kvinnliga daglönare som för manliga, utan torde utredning vara erforderlig rörande de särskilda förhållanden, som kunna öfva inflytande på pensionering af kvinnliga daglönare. Då dylik utredning hvarken af direktionen förebragts eller i öfrigt nu föreligger, anser jag ej heller, att den föreliggande frågan om förbättrad pensionering af de manliga daglönarna bör ställas i samband med eller uppehållas af ett eventuellt förslag till sådan förmån för deras kvinnliga kamrater.

Intill dess sistberörda angelägenhet vunnit slutgiltig lösning, torde i förekommande fall, då kvinnlig daglönare uppnår pensionsberättigande ålder, särskild framställning om pension till sådan daglönare böra göras hos Riksdagen. Jag anhåller få nämna, att en till Kungl. Maj:t ställd ansökning af en kvinnlig daglönare om pension för närvarande är föremål för utredning af vederbörande myndighet och att jag hoppas inom kort kunna underställa denna ansökning Kungl. Maj:ts pröfning, för att den sedan möjligen må framläggas för den nu samlade Riksdagen.

Hvad slutligen den ökade kostnaden för ett genomförande af ifrågasatt förbättring af de manliga daglönarnas pensionering beträffar, anser jag lika med statskontoret, att förhöjning af vederbörande anslag för närvarande icke bör påkallas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer jag, att Kungl. Maj:t ville i nådig proposition föreslå Riksdagen

att antaga följande förändrade grunder för pensionering af de vid marinen anställda förmän bland daglönare, sjukvaktare och öfriga daglönare att från och med år 1911 tillämpas, nämligen:

1.

För rätt att komma i åtnjutande af pension erfordras ej mindre att hafva tjänat staten under minst 25 år än äfven att antingen hafva uppnått 65 lefnadsår eller efter uppnådda 60 lefnadsår befinnas vara på grund af försvagadt hälsotillstånd eller nedsatta krafter mindre tjänlig till arbete vid marinen eller ock efter uppnådd lefnadsålder af 55 år befinnas af behörigen styrkt sjuklighet vara för framtiden oförmögen till utförande af arbete därstädes.

2.

Pensionsbeloppet bestämmes efter tjänstetidens längd och utgör vid en tjänstetid af 25 år för förman och sjukvaktare 400 kronor samt

för annan daglönare 300 kronor; för hvarje fullt tjänstår därutöfver höjes pensionsbeloppet med 15 kronor för förman och sjukvaktare och 10 kronor för annan daglönare; dock skall högsta pensionsbeloppet utgöra för förman och sjukvaktare 625 kronor samt för annan daglönare 450 kronor.

3.

För erhållande af pension såsom förman erfordras att hafva innehaft befattning som förman i minst två år.

4.

Hvad i föregående punkter är stadgadt skall äga tillämpning å alla ifrågavarande förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare, som framdeles erhålla afsked, med undantag för de stationernas gamla timmermans- och handtverksstater tillhörande förmän och daglönare, hvilka före utgången af år 1910 förklarar sig önska kvarstå vid sina hittills gällande pensioneringsvillkor, som fortfarande skola å dem tillämpas, äfvensom för de nu vid militärdepåerna och varfven anställda förmän, hvilka i pensionshänseende äro likställda med månadslönare och sålunda få hädanefter som hittills räknas till delägare i flottans pensionskassa.

Redan afskedade förmän, sjukvaktare och öfriga daglönare bibehållas vid den pensionsrätt, dem för närvarande tillkommer.

Denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ex protocollo:

Elis Rahmn.